

fák doktora.) *Télen* mit eszik? Miért hasznos? Miért nem szabad lelőni, bántani a hasznos madarakat?

Az utána következő vitában, amely köztem és kartársam között folyt, ő azzal érvelt, hogy ez nem sok, elbírják a gyerekek, mert érdekes és érdekli őket. Én a saját érzéseim, véleményem mellett a *Tantervre* hivatkoztam, amely óv a szaktárgyi tendenciájú feldolgozástól. Ezenkívül a 88. oldalon levő *tanítási anyagra*. „Az erdő (kb. 8 óra) ... Az erdő állatai: őz, mókus, sün, harkály. Életmódjuk, jellegzetes külsejük. A hasznos, vadon élő állatok kímélése.” És a 89. oldalon levő *követelményre* hivatkoztam: a tanulók ismérjék az őz, a mókus, a sün és a harkály *néhány* jellegzetességét, tulajdonosságát. A felsorolt ismeretekről a tanító segítségével legalább 2–3 *mondatban* számoljanak be.”

Nem használtam fel a vitában azt a tantervi előírást, amely megszabja, hogy az olvasmányokról a tanító segítségével 3–4 mondatban számoljanak be (Tterv 9. old.), azt sem, hogy mit ír a felsőtagozatos tanterv a 6. osztály Élővilág tárgyának anyagában fentikeről. „Növényevő emlősök: a szarvas és az őz; a mókus; a sün; a nagy tarka-harkály ... testalkatuk, táplálkozásuk, életmódjuk közti összefüggés. Hasznuk.” (Tanterv az ált. isk. számára 461. old.)

Védelmük.

A környezetismereti *kézikönyvnek* azt a tanácsát, hogy ezt az anyagot két órában dolgozzák fel a kartársak, szintén nem használtam fel érvként, mert ez tanács ...

Ellenben a *Tanterv kötelez, törvény*, amelynek mind a betűjét, mind a szellemét be kell tartanunk. Ha a Tantervünk idézett részeit figyelembe vesszük, és azt is, hogy mindez október vége felé történt az alig II. osztályos tanulókkal, akkor változatlanul most is az a véleményünk, hogy ez így *maximalizmus* a környezetismeret tanításában, mert messze túlhaladta a tanterv által adott utasításokat, mértéket.

Viszont kartársam, a gyakorlat embere, — változatlanul tartotta és tartja álláspontját. Véleménye szerint fenti anyagnak a vázolt részletességgel történő feldolgozása megfelel a tantervi előírásoknak, nem maximalizmus.

Jó lenne, ha e vitához és általában a környezetismeret tanításában fellelhető maximalizmus problémájához hozzászólnának érdekelt kartársaink.

Szeléndi Gábor
Sárospatak

A NEVELTSEGI SZINT FELMÉRÉSE A NYÍREGYHÁZI TANÍTÓKÉPZŐ INTÉZET GYAKORLOISKOLÁJÁNAK I/B. OSZTÁLYÁBAN AZ 1964/65. TANÉV VÉGÉN.

A Nevelési Terv sok hasznos konkrét útmutatást ad nevelési feladataink megvalósításához. Ezeket figyelembe véve elkészítettük az I/b. osztály neveltségi szintjének felmérését az év végén, és felhasználjuk az osztály következő évi (II. o.) tervének összeállításában. Első próbálkozásaink összevezését tartalmazza munkánk. Így nem mentes a hibáktól sem. Mégis közreadjuk, mert reméljük, másokban gondolatokat ébreszt, s ezzel hozzájárul a nevelési feladatok jobb megvalósításához.

Az osztály összetétele:

A tanulók létszáma:	30
Fiúk száma:	16
Leányok száma:	14
Napközisek száma:	17

Az átlagosnál többet mulasztott ebben az évben: A. S., O. M., B. K., L. T.

A fejlődést segítő hatások:

Rádió van:	27 családban.
Televízió van:	13 családban.

Testi fejlettségi szint: Átlagosnál magasabb valamennyi tanuló 05—17 cm-rel. Testsúly felett: 27 tanuló 03—16 kg-mal, normál súlyú tanuló.

Év elejétől kezdve minden gyermek nőtt, fejlődött. A tájékoztató jellegű átlageredményektől nagy mértékben eltérő jóval magasabb az osztály testmagassága, testsúlya. Mozgásigényük nagy. Néhány tanuló esetében az iskolai munka, a megváltozott életrend, a napirend megjelenése zavart okozott. A korábbi felkelést, a fél napi — vagy a napközisek esetében az egész napi — rendezett és kötött életmódot nehezen szokták meg. Akik kicsi koruktól kezdve bölcsődébe, óvodába jártak, könnyebben alkalmazkodtak. A jelenleg is napközis tanulók közül nem kielégítő K. B. és B. J. napirendje. K. B. gyakran sokáig nézi a tv-adást — így másnap az iskolában fáradékony, elmélázó; B. J. érzékenyebb idegrendszerű, az átlagnál kisebb munkabíró képességű tanuló. A szülők a napközi után még este is foglalkoznak vele, ez fáradtá kimerültté teszi. A napközisek mozgásigény kielégítése különösen a téli időszakban nem kielégítő. Ezeknek a gyerekeknek a zöme nem végezhet otthon felszabadult, nagy mozgással járó játékokat, hiszen a szülők gyakran fáradtak, várja őket otthon az otthoni munka. Korlátozva van otthoni mozgásában Sz. P. és P. R. a szűk, zsúfolt lakás miatt. Így bizony szünetekben felszabadultan szelüdoznak. Állandó és egészséges napirend szerint az osztálynak mintegy 50%/a-a él. A többi gyermek (esetében) életrendjének változó az időbeosztása. Egy tanulóknak különösen fásasztó a korai felkelés. D. V., aki igen távol lakik, reggel fél 6-kor kel, és 18 órakor indul haza autóbusszon. Télen sokszor gyalog tette meg az utat.

Az egészségügyi szabályok elsajátításában, a szokások kialakításában még van javítanivaló, az irányítás és a folyamatos gyakorlás ellenére is. Rendszeresen és önállóan használja tisztaság-csomagját az osztályból mintegy 20 tanuló. A többiek csak figyelmeztetés mellett. Fogkeféje egy tanuló kivételével az osztályban mindenkinek van. Rendszeresen kb. 15—18 gyermek használja. Önállóan öltözködik általában mindenki. Kisebb segítések előfordulnak. Azok a gyermekek, akik óvodába jártak, ezen a téren önállóbbak. Az iskolapadban való helyes testtartást irányítás mellett megtartják.

A tanulók zöme jó étvágyú, nem válogatós. Keveset eszik és válogat: K. B., B. N. Tü táplált B. K. és W. E. Mindkét gyermek napközis. Az itteni napközis érkezés mellett külön ennilával eteti édesanyja. Testi épségére általában minden gyermek vigyáz. Utcán való közlekedésük kielégítő. A tanév alatt fertőző betegségben négy tanuló volt. (Rózsahimlő, bárányhimlő, kanyaró, mumsz.) Az orvostól általában nem félnek. Oltáskor négy tanuló sirt, makacszkodott, (három fiú, egy leány.

Ezek a gyerekek máskülönbön igen bátrak és felszabadultak tudnak lenni.)

A felnőttek felügyelete mellett minden gyermek helyesen öltözködik.

VILÁGNÉZETI—POLITIKAI ÉS ERKÖLCSI FEJLETTSÉGI SZINT

A tanulók életében az iskolai munka megjelenése általában nem okozott törést. Szeptemberben, októberben a tanulók többsége iskolára volt. Az egységes iskolai hatás ellenére is részben az előzmények, részben az otthoni hatások miatt értelmi, fejlődésük nem egyöntetű. Határozottan nem mondhatjuk azt, hogy az óvodából jött gyermekek ezen a téren előbbre vannak. Alkalmazkodó képességük, közösségi magatartásuk fejlettebb, értelmi képességük általában jó. Nem lehet éles határt vonni a volt óvodások és a családban nevelkedettek között, hisz hasonló arányban van mindkét típusú csoport között kiemelkedőbb és átlagon alauli értelmi képességű. A külvilág benyomásai iránt igen fogékonyak. Különösen az érzelmileg motiváló feltűnőbb tulajdonságú tárgyak és jelenségek keltik fel figyelmüket. Egyre inkább képesek a lényeges felismerésre, továbbá egész és hozzátartozó részek lásához megismerték annak részeit a betűket, megkülönböztetésére. Pl. Az olvasás megtanulása különböző hangok képeit. Majd amikor hangösszevonást, betűkapcsolást végeztünk, képesek voltak arra, hogy egészében is felismerjék. Ezt az analízis és szintetizáló munkát már önállóan is el tudják végezni. Időben eltolódás volt ennek a logikai műveletnek az elsajátításában. Azok a gyermekek, akik 1956-ban születtek, tehát már a tanév első felében betöltötték a 7. életévüket, a leghamarabb jöttek rá az analízis és szintézis munkájára. Kb. 20 tanuló már november közepén biztosan és jól végezte azt a logikai műveletet. A bevésésben és a rögzítésben hiányosság volt 5—6 tanulónál. Ezenél gyakran előfordult betűtűcsztés és csere vagy rögződött szó (Pl. ma-ma ma-lom, vagy al-ma al-vó.)

3 gyermeknek hosszabb időre volt szüksége logikai művelet elsajátításához. (B. K., B. J., K. A.)

B. K. és B. J. nem jártak óvodába, nem napközisek. Otthon tanultak. A szülők többször elolvasták a feladatot. Beléjük vésődött anélkül, hogy a logikai műveletet elvégezték volna. Így az ismeretlen szövegben nem tudtak tájékozódni. Mindhárom gyermek kb. december közepén tudott csak kapcsolni. K. és J. még néha most is gondolkodva, lassúbb ütemben olvas. Érdekes, hogy számtanból is az utóbbi két gyermek küszködik hasonló nehézséggel. A jelenségek mennyiségéből tükröződő összefüggést nehezen ismerik fel. Szöveges feladatok logikai elemzésére csak nagy segítség

mellett képesek. Hasonlóképpen gyenge még ebben P. és J. Mindkét gyermek figyelmének tartóssága nem kielégítő. Sz.-nél a kisgyermekkori agyhártyagyulladás nyomai tükröződnek. Otthoni körülményeik sem kielégítőek, ideges, zaklató hatások érik őket.

Az osztály tanulói az összefüggések felismerésében még irányításra szorulnak. Ennek fejlesztéséhez jól alkalmazható forma az összehasonlítások végzése. Az azonosságot és különbséget már jól észreveszi az egész osztály. Pl. a kis- és nagybetűk összehasonlításában.

Környezetismeretből a négy évszakkal kapcsolatban végeztünk megfigyeléseket.

Pl: „Az időjárás hatása a növények, állatok és emberek életére.” Ez az alapvető kölcsönhatás és összefüggés elmélyült, rögződött valamennyi gyermekben. Az osztály 50 %-a a tavaszi jelenségek megfigyelésekor már önállóan állapította meg az észlelt változásokat, összefüggéseket.

Figyelmük hamar lankad, de terjedelme az életkoruknak általában megfelelő. Négy tanuló esetében nem kielégítő: S. J., Sz. B. U. I., N. E. Emlékezőképességük általában jó. Három tanuló esetében (K. T., G. E., D. V. a felejtés szembetűnő. Logikai emlékezetük fejlődő. Képzletviláguk az életkornak megfelelően általában jó. A gyermekek zömét sokféle, számukra rendkívüli hatás érte (kirándulás, nyaralás, játék, mese), ami kellően befolyásolja képzeletük fejlődését. Alkotó fantáziájuk működése aktív. Ebben az évben mintegy 15—18 mesét, történetet olvastak az iskolában a tábláról. Érdekli őket a kalandos történet. Lázban égett az egész osztály a Tenkes kapitánya adása idején. Nemcsak fantáziájuk működésében nyilvánult meg, hogy érdekli őket, hanem tettekben is. Februárban csapatokat szerveztek és játszották is a párhuzamos osztállyal.

Érzelmek erősek, nem titkolják azokat, általában egyre többen képesek arra, hogy a nyugodt munka érdekében tartózkodjanak az erősebb érzelmi kitérésektől. Nehezen tud gátat szabni érzelmi, vagy érdeklődésből eredő kitéréseinek U. S., K. B., H. L.

A TANULÓK VILÁGNÉZETE

Az osztály zöme egészséges szemléletű környezetben él. Négy gyereket részesítenek valóságos nevelésben. A kettős nevelés problémája ebben a korban még nem jelentkezik élesen. Karácsony táján felvetődött a Jézuska-probléma. Jó hatással volt valóságérzetük fejlesztésére az osztály állásfoglalása. Irányítás mellett képesek különbséget tenni a mese és a valóság között.

Az őket körülvevő társadalmi élet eseményeiről részben tudomást szereznek. Ez érdeklődésüktől függ.

A régi és a mai élet összehasonlítására nem képesek. Egy-egy érzelmileg közel álló történet megragadja őket.

A szocialista hazaszeretet elemeivel rendelkezik valamennyi tanuló. A nemzeti ünnepeken szívesen és érdeklődéssel vesznek részt. Különösen érdekli őket a március 15-i ünnepség. Ugyanis ezekről hallanak a legkézzelfoghatóbb, legkonkrétabb formában a családi körben is. Gyakran más ünnepekkel is összetévesztik ezt.

Tanulók viszonya a munkához, tanuláshoz. Feladattudata valamennyi tanulóknak kialakult. De több esetben nem a tudatosság vezérli őket a feladatok elvégzésében, jó osztályzat elnyerésében. Erre ösztönző erő néhány tanulóval az otthoni ígéretes, jutalmazás, pl. P. A.-nak azt ígérték szülei: „ha 10 ötosód lesz az ellenőrzőben, kerékpárt kapsz.” Még a jóképességű, könnyen tanuló gyermek esetében is előfordul, hogy pénz vagy valamilyen játék a jutalma, ára az ötösnek. (G. P., K. L.) Írásbeli feladataikat a tanítói ellenőrzés tudatában rendesen elvégzik, nagy segítőerő ebben a napközi otthon és az otthoni felügyelet is.

Kedves tantárgyaik is vannak: a környezetismeret, gyakorlati foglalkozás, testnevelés. A legtöbben szeretnek olvasni. A tanulóknak kb. 60 %-a már mesék olvasásával is próbáltevékenykednek olyan munkában, amely sok kozik. Általában szeretik a munkát, szívesen mozgást, játékos elemet tartalmaz.

KÖZÖSSÉGI MAGATARTÁS SZOCIALISTA HUMANIZMUS,

Az emberekkel való kultúrált érintkezés az osztály tanulóinak zöménél kielégítő.

Magatartás a családi közösségben.

Sok gyermek őszinte bizalommal fordul kérdéseivel szüleihez. Családlátogatáskor csak 1—2 esetben tapasztaltuk, hogy a gyermek nem mindig számol be arról, ami vele az iskolában történt. (V. E. szülei igen elfoglalt emberek, orvosok. U. S. — apja vidékre jár dolgozni. U. S. otthoni magatartása nem kielégítő, gyakran szemben áll, makacskodik, ellenáll anyja kérésének, megszakítja mások mondanivalóját. U. S. késői gyermek, felnőtt 20—23 éves testvérei vannak, akik mint legkisebbet igen elkényeztették, sok mindent ráhagytak, s bizony most próbálkozik, hogy akaratát érvényesítse. Figyelmesség, előzékenység a családtagok és más felnőttek iránt még sok javításra szorul az osztály legtöbb tanulójánál. A napközisek jobban állnak ezen a téren, több alkalmuk volt az udvarias magatartás gyakorlására.

Magatartás az osztály- és iskolaközösségben.

A tanulóknak egymás iránt tanúsított magatartása általában jó, bár előfordulnak kisebb helytelenségek. A fiúk, lányok csoportja nem különül el élesen, barátokat választanak mindkét részről. Ugyanígy nem váltik külön a jobb és gyengébb tanulók csoportja sem.

Érdekes, hogy milyen szempontok érvényesülnek köztük a barátok megválasztásában. Felmérést végeztünk ezzel kapcsolatban. Ki a barátod? Miért őt választottad? A lányok közül D. É. a fiúk közül K. L., T. T. választotta sok gyermek. — Azért, mert jó magatartásúak, gyakorlati és jól felelnek — hangoztatták a válaszukban. P. A. azért, mert mindig vidám, jól lehet vele játszani.

Segítőkések egymással szemben. Tanszereket szívesen adnak egymásnak.

A játékban önzés 1—2 tanulónál nyilvánul meg (K. B., H. L., P. Cs.). Ezek a tanulók egykék, szereplésre, kiemelkedésre vágyók. Hozzászórtak ahhoz, hogy otthon ők a legszebbek, legokosabbak, mindent legjobban tudnak, ezért kerül felszínre náluk az önzés. Általában örülnek egymás sikereinek. A közös és egyéni megbízásokat szívesen, örömmel látják el. (Felelősök, naposok.)

Szinte versenyeznek ezek elnyeréséért.

Kialakulóban van az a megbízható mag, amelyre a követelések teljesítésében mindig számíthatunk. Törekedni kell arra, hogy ezek a gyermekek legyenek egyre többször a jó értelemben vett hangadók. Különösen kiemelkedő D. É. közösségi érzése, lelkesedése a közös munkáért. Egyre gyakrabban vesszük észre, hogy figyelmezteti társait: Figyelj, Péter, mert miattad nem kap akkor jó pontot vagy elismerést a padsor, vagy osztály. Képességei olyanok, hogy társai fölé emelkedik. Fellépése határozott, biztos.

Szívesen segít társainak. Egy kicsit anyáskodó, de ez abból következik, hogy otthon az őt testvér közül ő a legidősebb, az irányító, szervező és segítő a játékban, munkában.

Árulkodás év elején kis mértékben jelentke-

zett néhány tanulónál. Most már különbséget tudnak tenni az árulkodás és a jogos bejelentés között.

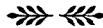
A tanulók személyi tulajdonhoz való viszonya jó. Egyes gyermekek hibáznak még e téren. Pl. G. E. a saját holmijára vigyáz, a máséval nem törődik. H. L. a saját holmijára sem vigyáz kellőképpen pl. zsíros kenyeret becsomagolatlanul a füzetek mellé vagy a zsebébe teszi, tanszereit elhanyagolja.

A tanterem tisztaságára, a padok épségére irányítás mellett vigyáznak.

ESZTÉTIKAI FEJLETTSÉGI SZINT:

Az osztály tanulói a kulturális fejlettség különböző fokán állnak. Általában keresik és észreveszik a szépet, örülnek neki. Szívesen mennek a szabadba. A séták mindig nagy örömet, lelkesedést váltanak ki belőlük. Egyöntetűen örülnek a szép szemléltető eszközöknek, táblai rajznak. Az egész osztálynak kedves szórakozása a rajzolgatás, szívesen rögzítik azt, amit szépnek láttak. A gondozott, rendezett családi környezet is fejleszti az ízlésüket. Valamennyien igénylik, hogy a szépen elkészített leckeért elismerést kapjanak. Összehasonlítás alapján már önállóan képesek véleményt mondani, hogy a bemutatott tárgy miért tetszett. Az otthon sok segítséget nyújt a gyermekek többségének. Sok gyermeknek rendszeresen mesélnek a családban. Esztétikai élmények szerzésére sok segítséget nyújt a tanulók többségének otthonában levő rádió és televízió.

Vanczák József és Madácsi Mária
Tanítóképző Intézet, Nyíregyháza

Szemle

ZBIGNIEV PIETRASINSKI: A HELYES GONDOLKODÁS PSZICHOLÓGIÁJA
(Gondolat kiadó, Bp. 1966.)

A pszichológiának talán egyetlen területén sem jelent meg annyi szakmai tanulmány, mint a gondolkodáslélektana köréből. Mégsem tekinthetjük Pietrasinski könyvét csupán „száz könyv után a százegyediknek”. Ami új és kiemelkedően figyelemreméltó benne, az az idevonatkozó legkorszerűbb tudományos eredményeknek közvetlen gyakorlati felhasználására irányuló törekvése.

Bizonyos vonatkozásban gyakorlati célt, a nevelés pszichológusok segítségét szolgálják a magyar pszichológusoknak e témakörből megjelent művei is, hogy csak a legkiemelkedőbbeket említsem. Dr. Lénárd Ferenc „A problé-

mamegoldó gondolkodás”, dr. Kelemen Lászlónak „A tanulók gondolkodása 6—10 éves korban, majd, A 10—14 éves tanulók tudásszintje és gondolkodása” című munkái, vagy Salamon Jenő „A gyermekek gondolkodása a cselekvésben” című könyve. Pietrasinski a közvetett segítségen túlmenően azonban e népszerű tudományos művével azt akarja közvetlenül szolgálni, hogy a legszélesebb körben növelje az emberek kultúráját, értelmi képességeit, ésszerűsítő, alkotó tevékenységét s ezáltal hatékonyan növelje a szocialista népgazdaság fellendülését, a termelékenység növelését. Pietrasinski kissé szemrehányóan állapítja meg, hogy a műszakiak hasonlíthatatlanul gyakrabban törekszenek a tudományok legújabb vívmányait saját gyakorlatukban hasznosítani és így a termelést szolgálni, mint a pszichológu-